

Predsednica Republike Slovenije

NATAŠA PIRC MUSAR

Predavanje Predsednice Republike dr. Nataše Pirc Musar ob podelitvi častnega doktorata iz mednarodnih odnosov na Univerzi Orientale v Neaplju

18. februar 2025, Palazzo Du Mesnil, Istituto Universitario L'Orientale di Napoli

Velja govorjena beseda!

*Magnifico Rettore Professore Roberto Tòttoli,
Signor Sindaco Professore Gaetano Manfredi,
Signor Direttore del Dipartimento di Scienze Umane e Sociali Prof. Paolo Wulzer,
Chiarissimo Professore Giuseppe Cataldi,
Chiarissimi Professori tutti,
caro Ambasciatore Longar, caro Console Fronzoni,
Autorità, signore e signori.*

Buonasera a tutti i presenti e grazie per un'accoglienza così gentile e cordiale.

Iskreno upam, da ste mnogi imeli oziroma še imate človeka dostojno življenje. Morda skromno, a varno. Z občutkom, da v stiski ne boste ostali sami. Ker ste v takem svetu zrasli. Svetu, ki je bolj kot kdaj koli prej v zgodovini krepil temeljne vrednote. Vzgojil nas je v ljudi, ki so pozorni na to, kako se spoštujejo in uveljavljajo temeljne civilizacijske pridobitve, kot so vladavina prava, pravičnost ter varstvo človekovih pravic in temeljnih svoboščin.

Iskreno upam, da ste mnogi vznemirjeni, ko vidite, kako se tako zlahka in vedno znova kršijo temeljna pravila mednarodna prava, na čelu z agresijo kot sredstvom uresničevanja zunanjepolitičnih interesov. Deset tisoče, stotisoče ugaslih življenj vojakov na fronti in civilistov, uničenje infrastrukture, nepopravljiva škoda, ki jo zaradi vojn utrpi narava, vse to postaja nepomembno v času, ko močni spet uveljavljajo svoje interese samo zato, ker lahko.

Iskreno upam, da ste mnogi zgroženi, ko vedno znova ugotavljate, kako malo je lahko človeku vredno življenje sočloveka. Demokratična republika Kongo. Palestina. Ruanda. Srebrenica. Sudan. To je samo nekaj krajev, kjer smo bili priča grozljivim pobojem, pogosto na način, ki ga zmore zasnovati samo človekov pokvarjeni um. In vse to kljub nepopisnim grozotam prve in druge svetovne vojne, po katerih so se naši predniki zaklinjali, da teh grozot ne bodo nikoli več počeli in da bo svetu končno zavladal večni mir.

Iskreno upam, da se mnogi bojite za prihodnost našega okolja, na tem, enem samem planetu, kjer je možno življenje. Mi ne živimo več v obdobju podnebnih sprememb. Mi živimo v obdobju

Človekovo dostojanstvo v nas, dostojanstvo za vse, dostojanstvo okolju, ki nas obdaja.

01 478 12 09, gp.uprs@up-rs.si, Erjavčeva 17, SI-1000, Ljubljana

podnebne krize. In vendar njen učinek na naš planet in na naša življenja preštevilni politiki izrazito podcenjujejo. Pridružujejo se jim vplivni posamezniki in interesne skupine, ki bi jih kakršen koli podnebni dogovor finančno prizadel.

Iskreno upam, da se mnogi zavedate, da je prepad med revnimi in bogatimi čedalje hujši. Koncentracija bogastva pri nekaj posameznikih in v multinacionalkah je morda največja ovira prizadevanjem, da bi, v času skokovitega tehnološkega razvoja, omogočili enakopraven napredek ljudem po vsem svetu, predvsem z dostopnim izobraževanjem.

Iskreno upam, da mnogi med vami z zaskrbljenostjo opazate spremembe, ki se dogajajo v mednarodni skupnosti. Ob rivalstvu med velesilami v mednarodne odnose odločno vstopajo novi akterji – bogati posamezniki z neizmernim vplivom. Tisti, ki skoraj tako lahko, kot bi otroku kupili sladoled, lahko kupujejo medijski prostor ali celo neposredno podpirajo izbrane politične opcije po svetu.

Vse to povzroča nelagodje, negotovost in zmedo med ljudmi. In morda je prav to razlog, da vse to dogajanje, ki nas čedalje bolj neposredno ogroža, večinoma spremljamo pasivno. Ne izkoriščamo niti tiste edine moči, ki jo res imamo – moči besede. Kot da ne bi verjeli vanjo. Kot da bi pozabili, da nam je prav moč besede omogočila svet, ki udejanja človeka, tisti svet, ki nam zagotavlja temeljne pravice in varnost.

Toda mi ne smemo pristati na vladavino tišine. Ne med prijatelji, ne v družbi, ne v državi in vsekakor ne v mednarodnih odnosih.

Verjamem, da se strinjamo, da ima vsak človek pravico do varnega, čistega in zdravega življenjskega okolja. V multipolarnem svetu, ki je zgolj dirka za prestiž in premoč, ta pravica ni uresničljiva. Hlastanje za kratkoročnimi zmagami in partikularnimi koristmi ima svojo ceno. Kako visoka je lahko ta cena, nas mora skrbeti. Zato je dolžnost vseh nas, še posebej srednje velikih in malih držav, da nismo tihi. Da ne čakamo, kaj bodo prinesla rivalstva velikih. Da nismo le opazovalci kriz vseh vrst in naraščajoče neenakosti po svetu.

Pri razbijanju tišine moramo torej veliko pogosteje in glasneje spregovoriti o teh izzivih, ki ne terjajo nič manj kot medgeneracijski premislek. Za to priložnost želim razpravo osredotočiti na uresničevanje politike vključenosti v procese in odnose v mednarodni skupnosti. Brez vključenosti si je mirno prihodnost mednarodne skupnosti namreč težko predstavljati.

Govoriti o politiki vključenosti pomeni govoriti o njenem uresničevanju v soseščini, v regiji in na svetovni ravni.

Ko gre za soseščino, je treba poudariti vsaj dve stvari. Prvič, medsebojne odnose. Slovenska himna, Zdravljica, bi glede na svoje besedilo pravzaprav lahko bila himna sveta. Me drugim pravi: 'ne vrag, le sosed bo mejak'. Stabilni odnosi med sosedi pomenijo intenzivno medsebojno gospodarsko sodelovanje, odprte meje pa zaupanje. Drugič, zagotoviti je treba pogoje za take, odlične medsebojne odnose. Temeljni pogoj je spoštovanje ozemeljske celovitosti držav. To je temeljno načelo mednarodnega prava in prijateljskih odnosov med državami. Brez spoštovanja tega načela si mednarodnih odnosov ni mogoče predstavljati. Ne le med sosedi, med katerimi koli državami.

O vključenosti na regionalni ravni moramo še posebej pogosto govoriti prav pri nas, v Evropski uniji. Z vidika EU je namreč širitev, torej pospešeno vključevanje kandidatk v članstvo na podlagi pričakovanih in dosledno izvedenih reform, prvovrstno politično, gospodarsko in geostrateško vprašanje.

Za večino prebivalcev držav kandidatk je EU dejavnik stabilnosti in zagotovilo za demokratično prihodnost, utemeljeno na vladavini prava in varstvu človekovih pravic, vključno z manjšinskimi pravicami. Evropska unija seveda pričakuje, da bodo države kandidatke izpolnile vse zahtevane pogoje za članstvo. Tako kot je to veljalo za pretekle kandidatke. Kaže pa dosledno poudarjati, da sta breme in odgovornost za širitev vendarle deljena. K zgodbi o uspehu morajo prispevati vsi: države kandidatke, države članice in evropske institucije. Upočasnjevanje širitvenega procesa, ne glede na to, kdo je odgovoren zanj, namreč med prebivalci držav kandidatk lahko pripelje do razočaranja, odpora do EU in iskanja oziroma sprejemanja drugih razvojnih priložnosti.

Širitvenemu procesu, žal, še vedno ne kaže dobro. Zato mladi odhajajo. Tisti, ki ostajajo, so ranljivi za vplive akterjev zunaj EU. Izkušnje nedavnih volitev v Gruziji in Moldaviji povedo veliko. Ne smemo se zadovoljiti zgolj z ugotovitvijo, da sta bili obe državi žrtvi zlonamernega širjenja dezinformacij in drugih dejavnosti globalnih igralcev iz naše sosesčine. Predvsem se moramo vprašati, ali si lahko privoščimo, da bi vsi ti mladi na naslednji širitveni val čakali še nadaljnjih dvajset let ali več. Ali jih torej lahko izključimo brez tveganja hujših posledic za regijo in Evropo kot celoto.

Vključenost je enako pomembna tudi na svetovni ravni. Slovenija se kot nestalna članica Varnostnega sveta tega zaveda. Dejavno se pogovarjamo z vsemi državami sveta, predvsem o tem, da je v mednarodnih odnosih ključno spoštovanje mednarodnega prava, vključno s humanitarnim pravom in pravom človekovih pravic. Zato je za Slovenijo genocidno ravnanje, s katerim se soočajo v različnih delih sveta, nesprejemljivo. Enako nesprejemljivo je ne meniti se za odločbe mednarodnih sodišč za ustavitev tega gorja.

Male in srednje velike države so posebej občutljive na tako nasilje in brezbržnost do mednarodnega prava. Tudi Slovenija. Pred drugo svetovno vojno in med njo smo bili tudi sami žrtev fašizma, nacizma, tuje okupacije. Za nas tako letošnja 80. obletnica konca druge svetovne vojne pomeni zavezo, da želimo storiti prav vse, da se nikomur več ne bi zgodile take grozote. Jasno nam je tudi, da ta boj zahteva izpolnjevanje predpogojev za trajni mir. Zahteva pravičnost in enakost na vseh področjih. Enakost se mora začeti že na simbolni ravni. Zato Slovenija med drugim išče rešitve za šokantno neenakost in nenavzočnost žensk na najvišjih mestih v mednarodnih institucijah, kot je Organizacija združenih narodov.

O politiki vključenosti pa je treba govoriti ne samo v okvirih multilateralizma, ampak tudi z zavedanjem resničnosti multipolarnega sveta. Po koncu druge svetovne vojne so se države morale hitro naučiti živeti s posebnim statusom, ki sta ga uživali obe velesili. Enako se je zgodilo po koncu hladne vojne. Vemo, kaj to pomeni. Brez velesil ni mogoče sprejemati globalno pomembnih odločitev. Brez njih se ni mogoče pogovarjati o zagotavljanju človekovega dostojanstva za vse. Tekmovalnost med njimi ali izključevalen odnos do njih nista produktivna in ne zagotavljata predvidljive, trdne mednarodne skupnosti, ki je pogoj za učinkovito sodelovanje pri obravnavi

globalnih izzivov. Prihodnost medsebojnih odnosov med velesilami in drugimi državami mora biti v iskrenem dialogu, ne v izključujočem monologu!

Alternativa vključenosti torej ni izključenost. Iskreno upam, da mnoge skrbi, da se svetu, nam vsem, dogaja prav to – čedalje večja izključenost. Tak diskurz počasi, a zanesljivo prodira tudi v pore zunanje politike. Strokovno temu rečemo izolacionizem. Čedalje bolj je prisoten, z njim pa rastejo nezaupanje, nezadovoljstvo, iskanje krivcev zunaj našega okolja in končno nasilje. Tako se je rojevala in rodila druga svetovna vojna z najhujšimi posledicami, kar jih je do tedaj doživela človeška družba.

Zato se je treba boriti proti izključenosti. V plesu interesov, ki ga vodijo velike sile in čedalje bolj tudi vplivni bogati posamezniki, je ponovno treba utirati tretjo pot. Prizadevati si je treba za koalicijo malih in srednje velikih držav, ki se bo v mednarodnih institucijah zavzemala za vključujočo mednarodno skupnost, utemeljeno na vladavini mednarodnega prava in mirnem reševanju sporov. Tako kot to zapoveduje Ustanovna listina Organizacije združenih narodov. OZN ima 193 držav članic. Ogromna, ogromna večina spada v skupino malih in srednje velikih držav. Držav torej, ki v izbruhu konflikta najširših razsežnosti lahko izgubijo največ. Njihov glas – naš glas – lahko odigra izjemno pomembno vlogo v prihodnjih mednarodnih odnosih. Njihov – naš – slogan mora biti: če želimo napredovati, za kar potrebujemo mir in varnost, je naša dolžnost in je naša pravica, da nismo tihi. Naša dolžnost in pravica je, da se povezujemo z enako mislečimi državami, ki ne želijo biti tihi. Ki ne želijo biti postranska žrtev interesov velikih.

Imejmo torej kot državniki, politiki, diplomati in mnenjski voditelji pred očmi samo vključujočo dolgoročno razvojno vizijo, utemeljeno na vrednotah, ki človeka naredijo človeka, ne glede na medsebojne razlike. Zato so pomembni medgeneracijski premisleki oziroma dogovori o prihodnosti naše civilizacije, pa naj gre za vzpostavitev miru, gospodarskega sodelovanja ali varovanja našega okolja in podnebja, mnogo bolj kot prenekateri sporazumi, ki se jim zavežemo, a jih redko izvajamo v celoti in dosledno. Še je čas. A če ne bomo stopili skupaj, ga bo zmanjkalo. Takrat nas bodo prihodnje generacije sodile kot neodgovorne.

Lo dico in questa nostra meravigliosa Città di Napoli, che quest'anno celebra duemila cinquecento anni dalla sua fondazione, e che da sempre è città di pace e di accoglienza, e dico nostra perché mi ci sento ormai molto legata. Lo dico in questa nostra autorevole Università che, sin dalla sua costituzione nel lontano diciottesimo secolo, persegue la pace attraverso la cultura degli insegnamenti linguistico-letterari e storico-artistici di Paesi diversi vicini e lontani. Grazie.